

Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi

(2021) Cilt-Vol 3, Sayı-No 1, s-p: 51-60

Türkiye'nin Medikal Turizm SWOT Analizi: COVID-19 Örneği

Betül Gürleyen¹
Fadime Çınar²

Öz

Sağlık turizminin alt dallarından biri olan medikal turizme verilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Kişilerin hem tedavi hem de tatil amaçlı ülkeler arası yaptığı seyahatlerin artmasıyla medikal turizm ülkeye önemli bir gelir kaynağı sağlamaktadır. Medikal turizmin gelişimini etkileyen faktörler vardır. Bu faktörlerden biri de salgın hastalıklardır. Günümüzde de tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs pandemisiyle mücadele edilmektedir. Bulaşma riskinin çok yüksek olduğu koronavirüs pandemisi nedeniyle birçok sektör çalışmalarına ara vermiş ve pandemi nedeniyle olumsuz yönde etkilenmiştir. Kişilerin ülkeler ve şehirlerarası seyahat etmelerini gerektiren medikal turizm sektörü de koronavirüs pandemisinden etkilenebilecek sektörler arasındadır. Bu çalışmanın amacı, COVID-19'un sağlık turizmi faaliyetleri üzerindeki etkilerini tespit etmek ve Türkiye'nin SWOT analizini yapmaktır. Türkiye'nin güçlü yönü "pandeminin öncesi, esnası ve sonrasında hızlı bir şekilde önlemlerin alınmış olması", zayıf yönünün ise "sağlık sistemlerinin tanıtım ve pazarlamasının yetersiz olması" olduğu ifade edilmektedir. Öte yandan, Türkiye'nin sağlık turizmindeki fırsatının "pandemiyle olan mücadelesinin diğer birçok gelişmiş ülkeye göre daha iyi yönetilmesi", tehditinin ise "yurtdışından gelen kişilerin bulaşıcı hastalıkları daha fazla yayma ihtimali" olduğu ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

*Medikal turizm,
Pandemi,
COVID-19,
Koronavirüs*

Makale Hakkında

*Geliş:
03.06.2020*

*Kabul:
01.10.2020*

¹ Sağlık Yöneticisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-mail: gurleyen.b@hotmail.com, ORCID No: 0000-0001-9051-802X

² Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-mail: fadime.cinar@izu.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-9017-4105

Turkey Medical Tourism SWOT Analysis: COVID-19 Case

Abstract

The importance given to medical tourism, which is one of the sub-branches of health tourism, is increasing day by day. Medical tourism provides an important source of income to the country, with the increase of people traveling between countries for both treatment and vacation purposes. There are factors affecting the development of medical tourism. One of these factors is epidemic diseases. Today, the coronavirus pandemic, which affects the whole world, is being fought. Due to the coronavirus pandemic, where the risk of transmission is very high, many sectors have suspended their work and have been adversely affected by the pandemic. The medical tourism sector, which requires people to travel between countries and cities, is among the sectors that can be affected by the coronavirus pandemic.

The aim of this study was to determine the Covidien-19's impact on Turkey's health tourism activities and make the SWOT analysis. strengths of Turkey "before the pandemic, during and after quickly having taken measures", while the weaknesses "The lack of promotion and marketing of health systems" that are expressed. On the other hand, the opportunities in Turkey's health tourism ", the other is struggling with the pandemic It is stated that it is better managed compared to many developed countries, and the threat is "people coming from abroad are more likely to spread contagious diseases.

Keywords

*Medical tourism,
Pandemic,
COVID-19,
Coronavirus*

About Article

Received:

06.03.2020

Acceped:

10.01.2020

GİRİŞ

Turizm, birçok ülkede önemli bir gelir kaynağıdır. Sağlık turizminin turizm gelirindeki oranı da oldukça yüksektir (Kurtuluş, Gün, & Aslan, 2018). Yakın zamana kadar, turistik seyahatin ana amacı yeni yerleri ziyaret etmek, doğal güzelliği ziyaret etmek, yüzmek vb. gibi faaliyetlerdir. Günümüzde ise bu ziyaretlerde iklim ve hava koşullarının yanı sıra ülkenin yeraltı kaynaklarının ve teknolojilerinin kullanılmasınayla kişilerin hastalıklarını tedavi ederek daha sağlıklı bir hayat sürdürebilmeyi amaçlanmaktadır. (Edinsel & Adıgüzel, 2014). Dünyadaki nüfusun artması, yaşam kalitesinin yükselmesi, insanların yaşadıkları ülkelere kıyasla başka ülkelerde sağlık hizmetlerinin daha kaliteli ve ucuz olması sebebiyle insanlar medikal turizme yönelmişlerdir (Özer & Songur, 2012).

Medikal turizm endüstrisinin kademeli olarak gelişmesine ek olarak, terörist saldırıları, siyasi olaylar, salgın hastalıklar ve diğer birçok beklenmedik ve istenmeyen olaylar da sektörün gelişmesinde olumsuzluklara neden olmuştur. Örneğin, pandemiler nedeniyle seyahatle ilgili planlar değiştirilmiş, rezervasyonlar iptal edilmiş ve ülkelerin sınırları salgının yayılmasına karşı kapatılmıştır. Terör saldırıları ve siyasi olaylardan farklı olarak pandemiler, insandan insana bulaşma riskinin olması nedeniyle ülkelere birçok önlem alınmasını gerektirmektedir (Acar, 2020). Bu çalışmada Türkiye ve dünyada pandemilerin medikal turizmi ne ölçüde etkilediği, medikal turizmin güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditler ele alınarak nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hakkında önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Pandemi Kavramı

Pandemi, bir kıtada hatta dünya çapında büyük bir alana yayılıp o alanı etkisi altına alan salgın hastalıklara (epidemilere) verilen genel isimdir (Vikipedi, 2020). Pandemi, çeşitli ülkelerde, bölgelerde ve hatta tüm dünyada hastalıkların, enfeksiyonların veya sağlıkla ilgili sorunların yayılmasını ifade etmektedir. Dünyadaki nüfusun büyük bir bölümünü etkilemektedir. (Bulaşıcı Hastalıklar ile Mücadele Rehberi, 2020). Pandemi, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından ilan edilir. Pandeminin ilan edilmesindeki önemli kriterlerden biri virüsün insandan insana hızlı bir şekilde bulaşıyor olmasıdır. WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tanımına göre, yalnızca aşağıdaki üç koşulun karşılanması durumunda pandemi ilan edilir:

- Daha önceden insanların hiç maruz kalmadığı bir hastalığın ortaya çıkışı
- Hastalıkların insanlara yayılmasına ve tehlikeli hastalıklara neden olması
- Hastalık faktörlerinin insanlar arasında sürekli ve kolayca yayılmaya devam etmesi (Vikipedi, 2020).

Bir hastalığın pandemi sayılabilmesi için ölüme yol açması ve yaygın olmasının yanı sıra bulaşıcı olması ve dünyanın birçok yerinde, devamlı olarak kitleler üzerinde görünmesi gerekmektedir.

2.1.1. Dünya’da Pandemi

Günümüzde devam eden koronavirüs ve HIV/AIDS pandemileri olduğu gibi yıllar önce de dünya da birçok pandemi ilan edilmiştir. Bunlara örnek olarak yakın zamanda yaşadığımız ve günümüzde hala etkisini gösteren, ilacı ve aşısı sayesinde artık tedavisi mümkün olan domuz gribi ve yıllar önce yaşanmış kuş gribi, Hong Kong gribi, İspanyol gribi kara veba, tifo, kolera gibi salgınlar pandemiye örnek verilebilir. Salgınlar insanlık tarihinin her döneminde etkisi büyük olan olaylara neden olmuştur. İmparatorluklar düşmüş, insanlar kıtalar arasında hareket ederek yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Veba, kolera, tifo ve grip insanların eski zamanlardan beri savaşmak zorunda oldukları salgınlardan en çok etkileyenleridir (Erbil, 2020). Tarih boyunca yaşanmış pandemiler ve pandemilerin dünyaya etkileri;

1347-1351 Kara Veba, Avrupa’da şiddetli bir hasara neden olmuştur. Yersinia pestis adlı bir bakterinin insandan insana yayılarak 1340’ların sonunda Avrupa’ya ulaştığı düşünülmektedir. Kara Veba salgınıyla, dünya üzerinde 75 ila 200 milyon insan hayatını kaybetmiştir (Atıla, 2020).

1817-1824 İlk Kolera Pandemisi, Afrika, Doğu Afrika, Güneydoğu Asya ve Ortadoğu’ya yayılan bu pandemi Hindistan çevresinde ortaya çıkmıştır. Hemen hemen tüm Asya ülkelerine zarar veren pandeminin neden olduğu ölüm sayısı tam bilinmemektedir. Kolera yalnızca bir kez değil, 19. Yüzyıl içerisinde birkaç kez pandemik hastalık olarak ortaya çıkmıştır. Kesin tarihler bilinmemekle birlikte, kolera dünya çapında 1817, 1829, 1852, 1863, 1881 ve 1899 senelerinde görülmüştür (Atıla, 2020).

1889-1890 Grip Salgını, 1889 senesinde Grönland, Buhara ve Kanada’da bir milyondan fazla kişi bu salgın nedeniyle ölmüştür (Atıla, 2020).

1918- 1920 İspanyol Gribi, salgının ilk tespiti 11 Mart 1918’de Amerika Birleşik Devletleri’nin New Mexico eyaletinde gerçekleşmiştir. Salgın en çok 18 – 34 yaş arası insanları etkilerken 50 ile 100 milyon arasında kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur (Atıla, 2020).

1956- 1958 Asya Gribi, en ağır grip tipidir. 1958 senesine kadar devam eden salgın, ilk olarak Singapur’da görülmüştür. Bu salgın nedeniyle Amerika Birleşik Devletleri’nde 116 bin kişi olmak üzere dünya üzerinde bir milyon kişinin ölmesine sebep olmuştur. (Atıla, 2020).

1968 – 1969 Hong Kong Gribi, Avrupa ile Asya kıtalarına yayılan bu salgın, dünyada yaklaşık bir milyon insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. İlk olarak 13 Temmuz 1968 senesinde Hong Kong’da görülen bu virüs, birden fazla alt tipi bir araya toplayan ve orijinal virüsten farklı bir virüsün ortaya çıkmasıyla oluşmuştur. (Atıla, 2020).

Tablo 1: Tarih Boyunca Yaşanmış Pandemilerin Özellikleri

	İspanyol Gribi	Asya Gribi	Hong Kong Gribi	İnfluenza A(H1N1) 2009
Yıl	1918	1957-1958	1968-1969	2009-2010
Çıkış Bölgesi	Belirsiz	Güney Çin	Güney Çin	Kuzey Amerika
İnfluenza A Virüs Altı Tipi (Hayvan Genetik Girişi/Rekombinasyon Olayı)	H1N1 (Bilinmiyor)	H2N2 (Kuş)	H3N2 (Kuş)	H1N1 (Domuz)
Temel Vaka Üreme Sayısı	1,2-3,0	1,5	1,3-1,6	1,1-1,8
Tahmini Vaka Fatalite Hızı	%2-3	<%0,2	<%0,2	<%0,02
Dünya Çapında Atfedilen Tahmini Mortalite	20-50 Milyon	1-4 Milyon	1-4 Milyon	100-400 Bin
Etkilenen Yaş Grupları	Genç Erişkinler	Bütün Yaş Grupları	Bütün Yaş Grupları	Çocuklar ve Genç Erişkinler

Kaynak: (Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, 2019).

1981-... HIV / AIDS, ilk olarak 1981 senesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmıştır. Virüs dünya çapında 75 milyon insana yayılarak 31 milyon kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2017 verilerine göre, dünyada HIV ile yaşayan 36,9 milyon insan vardır (Atıla, 2020)

Koronavirüs (COVID-19), virüs ilk 13 Ocak 2020'de Çin'in Wuhan Eyaleti'nde keşfedilmiştir İlk kez aralık ayının sonlarında solunum semptomları (öksürük, yüksek ateş, nefes darlığı) yaşayan bir hasta grubunda yapılan araştırmalar sonucunda tanımlanmıştır. (COVID-19 Yeni Koronavirüs Hastalığı, 2020).

Salgın ilk olarak bölgedeki deniz ürünleri ve hayvan pazarlarında bulunan kişilerde görülmüştür. Sonradan insandan insana yayılarak başta Wuhan olmak üzere Hubei'deki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine ve daha sonra ise dünyadaki diğer ülkelere yayılmıştır (COVID-19 Yeni Koronavirüs Hastalığı, 2020). COVID-19, hayvanlarda ya da insanlarda hastalığa sebep olabilecek büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha ciddi hastalıklara kadar solunum yolu hastalıklarına neden olduğu bilinmektedir. Koronavirüs hastalığına COVID-19 virüsü sebep olmaktadır (COVID-19 Yeni Koronavirüs Hastalığı, 2020).

Yeni koronavirüs (COVID-19), başlangıçta Aralık 2019'da Çin'in Hubei Eyaleti'nde bulunan Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. Kısa süre içinde Çin sınırlarını aşmış ve küresel bir konu olarak tüm dünya gündeminde yer almıştır. Virüsün dünya çapında hızla yayılmasıyla, Dünya Sağlık Örgütü ilk önce bir "kamu sağlığı acil durumu" ilan etmiş ve sonunda da uyarıları en üst düzeye çıkararak "pandemi" ilan etmiştir (Dağlı, 2020). Hastalığın erken teşhisi, erken izolasyonu ve erken tedavisi için gereken temel stratejilerdir (Wang & Zhang, 2020). Tedavisi için henüz bir ilaç ya da aşı geliştirilemeyen koronavirüs nedeniyle dünyada vaka sayısı ve ölüm sayısı gün geçtikçe daha fazla artmaktadır.

Tablo 2 : En Çok Koronavirüs Vakası Görülen Ülkelerin Son Durumu

ÜLKELER	TANI	İYİLEŞEN	ÖLÜM
TÜRKİYE	137.115	89.480	3.739
ABD	1.298.117	198.993	78.320
İSPANYA	239.639	137.984	26.299
İTALYA	218.268	103.031	30.395
İNGİLTERE	216.525	1.001	31.662
RUSYA	198.676	31.916	1.827
FRANSA	176.781	56.148	26.313
ALMANYA	171.021	143.300	7.525
BREZİLYA	148.670	59.297	10.100
İRAN	106.220	85.064	6.589
ÇİN	83.976	79.056	4.637

Kaynak: (Koronavirüs COVID-19 Dünya Haritası, 2020).

COVID-19 %3,4 oranıyla, ölüm oranı Ebola virüsü (yaklaşık %50) ve SARS (%10) ile karşılaştırıldığında düşük olmasına rağmen daha hızlı yayılması nedeniyle diğer bulaşıcı hastalıklardan ayrılmaktadır. Bu sebebinde etkisiyle Dünya Sağlık Örgütü, dünya çapında kısa bir sürede yayılmaya devam etmesi ve yüksek ölüm oranlarına neden olmasıyla, koronavirüsü 11 Mart 2020'den itibaren pandemi (küresel salgın) ilan etmiştir (Dağlı, 2020).

Türkiye'de Pandemi

Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs pandemisinin Türkiye'de ilk vakası 11 Mart 2020'de Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanmıştır. İlk ölüm ise 15 Mart'ta gerçekleşmiştir. 10 Mart'tan bugüne kadar gün geçtikçe vaka ve ölüm sayısı artış göstermektedir. Koronavirüsün 81 ilin tümüne yayıldığı Sağlık Bakanı tarafından açıklanmıştır (Türkiye'de 2020 Koronavirüs Pandemisi, 2020). Daha ilk vaka görülmeden önce koronavirüs için ülkede bazı önlemler alınmıştır. Koronavirüs Bilim Kurulu kurulmuş, termal kameralar konulmuş, Çin ve vakaların çok görüldüğü ülkelere gelen yolculara taramalar yapılmıştır. Daha sonra dünyada vakaların hızla artmasıyla birlikte önce Çin olmak üzere vakaların çok görüldüğü ülkelere giriş çıkış yasağı getirilmiştir (Türkiye'de 2020 Koronavirüs Pandemisi, 2020).

İlk vakanın açıklanmasıyla birlikte virüse karşı alınacak önlemler için toplantılar yapılmıştır. İlk vakanın temasta olduğu kişiler gözetim altına alınmıştır. Virüsün yurtdışından ülkemize bulaştığı bilinmektedir. Bundan dolayı virüs bulaşan kişileri tespit edip virüsün daha fazla yayılmasını önlemek için yurtdışından gelen vatandaşlar yurtlarda karantina altına alınmıştır. Okullar ve üniversitelerde eğitime ara verilmiştir. Bulaşma riskinin çok olduğu bu virüste daha fazla kişiye bulaşma riskini azaltmak için Sağlık Bakanlığı tarafından vatandaşlara 'Evde kal' çağrısında bulunulmuştur (Türkiye'de 2020 Koronavirüs Pandemisi, 2020). Vaka ve ölüm sayıları her gün şeffaf bir şekilde vatandaşlara bildirilmiştir. Vakaların artmasıyla beraber ülkedeki tüm özel ve vakıf hastaneleri pandemi hastane ilan edilmiştir. Test sayıları her geçen gün daha fazla arttırılarak virüs şüphesiyle başvuran hastalara özel, kamu fark etmeksizin tüm hastanelerde ücretsiz test yapılmıştır. Çin'den virüse iyi geldiği belirtilen ilaç getirilip hastalara uygulanmıştır. Korona virüse karşı en çok risk altında olan sağlık çalışanlarına ek ücretler verileceği bildirilmiştir. Vakaların artmasıyla birlikte alınan

bazı tedbir ve uygulamalar;

- i. Okullara verilen ara uzatılıp televizyon ve internet aracılığıyla uzaktan eğitime karar verilmiştir.
- ii. ÖSYM tarafından yapılacak sınavlar ileri tarihlere ertelenmiştir.
- iii. YÖK, üniversitelerde bahar döneminde yüz yüze eğitim olmayacağını, eğitimin uzaktan eğitim olarak devam edeceğini bildirmiştir.
- iv. Camilerde cemaatle namaz kılınmasına ara verilmiştir.
- v. Eğlence yerleri, parklar, piknik alanları, spor salonları, kafeler vb. gibi mekânların geçici olarak kapatılmasına karar verilmiştir.
- vi. En çok etkilenen kişiler 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olanlar olduğundan dolayı bu kişilere sokağa çıkma sınırlaması getirilmiştir. Daha sonra vakaların artmasıyla 20 yaş altı kişilere de sınırlama getirilmiştir.
- vii. Gün geçtikçe artmasıyla beraber 68 ülkeye uçuşlar durdurulmuştur.
- viii. Şehir içi ve şehirlerarası toplu taşıma da yolcu sınırlaması getirilmiştir.
- ix. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlara esnek, birbirleri arasında dönüşümlü ve evlerinden çalışmaya izin verilmiştir.
- x. Bazı ilçe ve köyler vaka artışlarına karşı karantina altına alınmıştır.
- xi. Pazar, market, toplu taşıma gibi yerlerde maske takma zorunluluğu getirilmiştir.
- xii. Devlet tarafından her vatandaşa maske dağıtımı için çalışmalar yapılmıştır.
- xiii. Vatandaşın bulunduğu konumda vakaların ne durumda olduğunu öğrenebilmesi için 'Hayat Eve Sığar' adlı bir uygulama geliştirilmiştir.
- xiv. Vakaların en çok görüldüğü İstanbul'da iki yeni pandemi hastanesi yapımına başlanmıştır.
- xv. Vaka sayılarının çok olduğu 30 büyükşehir ve akciğer hastalıklarının çok görüldüğü Zonguldak 15 gün süreyle giriş çıkış kapatılmıştır. Cenaze, sağlık gibi bazı istisnalar ile valilikten izni olmayanların giriş çıkışına izin verilmemiştir.
- xvi. 30 büyükşehir ve Zonguldak'ta hafta sonu 48 saat sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir (Türkiye'de 2020 Koronavirüs Pandemisi, 2020).

İtalya, Amerika, İspanya, İngiltere gibi gelişmiş ülkelere bakarak Türkiye'nin şu anki durumu daha iyi gözükmemektedir. Vaka ve ölüm sayılarına bakarak söyleyebildiğimiz bu durum Türkiye'de sağlık sisteminin planlı ve programlı bir şekilde ilerlediğini göstermektedir (Koronavirüs COVID-19 Dünya Haritası, 2020).

Medikal Turizm Kavramı

Medikal turizm, kişilerin kendi ülkelerindeki tedavi giderlerine göre yabancı ülkelerdeki tedavi giderlerinin daha düşük maliyetli olması sebebiyle sağlık hizmeti almak üzere başka ülkelere seyahat etmeleriyle oluşan bir turizm hareketidir (İçöz, 2009). Medikal turizmin farklı tanımları mevcuttur. Bazıları için, ülkelerinden başka bir ülkeye sağlık hizmeti almak üzere hareket ettiği bir turizm türü demekken, bazıları için ise insanların kişisel refah seviyesini arttırmak, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını iyileştirmek amacıyla ülkesinden başka bir ülkeye yaptığı planlı seyahatler demektir (Aksoy & Yılmaz, 2019). Medikal turizm, turizm sektörü içinde hızla gelişmektedir. Kişilerin uzak ülkelerde medikal tedavi almanın yanında aynı zamanda tatil yapabilmeleri için yapılan seyahatleri ifade eden bir kavramdır. Medikal turizmde, turistlerin esas amacı olan cerrahi müdahaleler yani sağlık operasyonlarının yanı sıra farklı turistik yerler görmek, eğlenmek ve boş zamanları değerlendirmek gibi turizm faaliyetlerini de gerçekleştirmek mümkündür (Şahbaz, Akdu, & Akdu, 2012).

Medikal turizmde, turistlerin spor faaliyetleri, dinlenme, yeni yerler görmek gibi etkinlikleri yapmalarının yanında ilk amaçları tıbbi tedavi almaktır. Bu turizm türü, hızlı bir şekilde büyümekte olan bir sektördür. Kişilerin tatil yapmalarının yanı sıra tedavi amacıyla uzak ülkelere gitmesi olarak tanımlanır. Bir diğer ifade ile diğer ülkelere yapılan tedavi maksatlı seyahatlerdir (Edinsel & Adıgüzel, 2014). Medikal turizm, özel cerrahi ve diğer tedavi yöntemleri gerektiren hastalar için bazı seyahat aktivitelerini kapsayan özel bir tıbbi yöntemdir. Medikal turizmde diğer sağlık turizm çeşitlerine göre hekim daha ön plandadır. (Aydın, Aypek, Aktepe, Şahbaz, & Arslan, 2011). Medikal turizm göz, diş, ortopedi, onkoloji, estetik, kardiyojoloji, beyin cerrahi gibi doktor merkezli bölümlerde kişilerin tedavisini ve operasyonlarını içerir.

Dünya'da Medikal Turizm

Medikal turizmin dünya çapında hızla gelişmesi, insanların uluslararası seyahat fırsatlarıyla birlikte daha kolay hale gelmiştir. Dünyada sağlığın ve teknolojinin hızla gelişmesi yeni medikal turizmin yolunu açmıştır. Özellikle kısa bekleme süreleri ve düşük tedavi ücretleri kişisel tercihleri etkileyen önemli faktörlerdir (Aksoy & Yılmaz, 2019). Ülke değiştirmenin daha ekonomik ve daha kolay olması, maliyet avantajı, bekleme süreleri, birçok ülkenin sağlık hizmetlerinde üst düzey teknoloji kullanması gibi durumlar medikal turizminin dünya çapında büyük bir bölgeye yayılmasını sağlamıştır (Soysal, 2017). Günümüzde birçok Asya ülkesi, medikal turizm pazarına hâkim durumdadır ve birçok ülke de bu pazara girmeye çalışmaktadır. Bu ülkelerin arasında oldukça düşük fiyatları ile Hindistan, pazarda önemli bir yere sahiptir (İçöz, 2009). Geçtiğimiz dönemlerde, sınır ötesi seyahat ve tedavi ile başa çıkmak için ekonomik güce sahip olan, genel olarak az gelişmiş ülkelerde yaşayan hastalar, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş sağlık hizmetleri sunan ülkelere gitmekte iken, son yıllarda, sağlık hizmetlerine ulaşmada sıkıntı yaşayan Avrupa Birliği ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde yaşayan hastalar tedavi amaçlı seyahatler yapmaktadır (Topuz, 2012). Dünyada medikal turizmin gelişimi, ülkeden ülkeye değişmekte ve insanların ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir. Hastaların tedavi masraflarında, geldikleri ülkeye göre genelde %50-%70 bazen ise %80'e varan indirimler yapılmaktadır. Medikal turizmin gelişmesinde en önemli faktörler; tedavi maliyetlerinin düşük olması, ülkelerde tıp teknolojisinin iyi kullanılması, ulaşım maliyetlerinin ucuz olması ve internet pazarlamasıdır (Bıyan, Aybaraz, & Koç, 2018). Sağlık turizmi, son yıllarda dünya çapından hızla büyüyen ve gelişen çok önemli bir alternatif turizm çeşididir (Sağlık Turizmi Genel Bilgi, 2020). Medikal turizmde yapılan işlemler ile alakalı öne çıkan bazı ülkeler bulunmaktadır. Özellikle kalp ve ortopedi cerrahisinde, Hindistan, Singapur ve Tayland gibi ülkeler rakiplerine nazaran daha düşük ücretlerle sağladıkları sağlık hizmetleri yani fiyat avantajı sayesinde sağlık turisti için bu ülkeleri cazip hale getirmiştir (Bulut & Şengül, 2019). Medikal turizmde; Panama, Brezilya, Malezya, Kosta Rika başta gelen ülkeler arasındadır (Kördeve, 2016).

Türkiye'de Medikal Turizm

Türkiye'nin tarihi, coğrafi ve çevresel güzellikleri, iklim koşulları vb. gibi özellikleri onu turizmde adı geçen ülkeler arasına koymuştur (Edinsel & Adıgüzel, 2014). Türkiye, dünya turizm sektöründe önemli bir paya sahiptir. Türkiye, alternatif turizm türlerini artırarak

turizm endüstrisindeki rekabet gücünü de arttırmıştır. Termal kaynakları, yetmişmiş personellere sahip olması ve sağlık turizmi alanında önemli bir alt yapının varlığı, sağlık turizminde Türkiye'nin söz sahibi olabileceğini işaret etmektedir (Aydın, vd., 2011). Akredite edilmiş sağlık merkezlerinin fazla olması Türkiye'nin medikal turizm açısından en önemli avantajlarından biridir. Medikal turizm kapsamında, Tayland'dan sonra en çok JCI (Joint Commission International) tarafından akredite sağlık merkezine sahip ülke Türkiye'dir (Akbolat & Deniz, 2017).

Türkiye'nin rekabet avantajlarının unsuru olarak; hastane altyapısı ve donanımlarının kalitesinin yüksek olması, sağlık hizmeti sağlayıcılarının eğitim seviyesi ve deneyimleri, diğer ülkelere göre hizmetler için sunulan fiyat avantajı, bulunduğu coğrafi konum açısından sahip olduğu eşsiz doğal güzellikler, her mevsimin yaşandığı bir ülke olması ve tarihi zenginlikleriyle beraber tüm dünyaca bilinen Türklerin konuksever özellikleri ve kaliteli turizm yönetimi verilebilir (Yıldırım & Altunkaya, 2006). Geçen 10-15 yıl içinde, Türkiye'de sağlık turizmi ve medikal turizm sektöründe hızlı bir büyüme ve gelişme kaydedilmiştir (Kaya, Yıldırım, Karsavuran, & Özer, 2013). Türkiye medikal turizm sektöründe, uzmanlaşmış sağlık çalışanı ve hekimlerin varlığı, tıp teknoloji imkânlarının artması, sağlık hizmetlerinin kaliteli bir şekilde sunulması ve özellikle özel sağlık hizmetlerindeki artışla beraber ön plana çıkması ve diğer ülkelerle olan rekabetinde rakiplerinin önüne geçebileceği düşünülmektedir (Şahbaz, Akdu, & Akdu, 2012).

Medikal turizm kapsamında bakıldığında Türkiye'yi seçen hastaların yedide birinin göz hastalıklarının tedavisi için geldiği görülmektedir. Klinik seçim dağılımlarına bakıldığında diğer hastalıklara bakarak göz hastalıkları önemli bir yere sahiptir. Göz hastalıkları medikal turizmde ön planda olan bir klinik türdür. Ayriyeten Türkiye'de bulunan bazı özel göz hastanelerinin akredite olduğu, teknolojilerinin yüksek bir düzeyde olduğu, hizmetlerini kaliteli verdikleri ve tanıtım çalışmalarına önem verdikleri bilinmektedir (TÜRSAB Sağlık Turizmi Raporu, 2020). Dünya medikal turizm piyasasından kendi hissesini almaya çalışan Türkiye'de bulunan hastaların uyuşuklarına bakıldığında dört farklı kategori olduğu dikkat çekmektedir:

- i. Birinci Grup: Nüfus yapısı içinde Türk sayısı yüksek olan ülkeler (Almanya, Hollanda, Belçika vb.).
- ii. İkinci Grup: Ulusal sağlık sektörünün altyapısı yetersizliği ve doktor sayısının az olması nedeniyle hizmet üretemeyenler (Balkan ülkeleri, Orta Asya'daki Türki Cumhuriyetler).
- iii. Üçüncü Grup: Sağlık tedavilerinin çok yüksek fiyatlandığı ve özel sigortaların hizmetleri yeterince karşılayamadığı ülkeler (Amerika, Almanya).
- iv. Dördüncü Grup: Uzun hasta kuyrukları olan, arz ve talep dengesini kuramayan ülkeler (İngiltere, Hollanda ve Kanada) (Biyar, Aybaraz, & Koç, 2018).

Sağlık Bakanlığı'nın 2013-2017 senesi stratejik planında medikal turizm açısından sağlık turizmi ile alakalı amaç ve hedef belirlenmiştir. Plana göre amaçları arasında "Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimi ve küresel sağlığa katkı sağlaması için sağlık sistemini geliştirmeye devam etmek" yer alırken hedeflerinden diğeri ise "Türkiye'de sağlık turizmini güçlendirmektir" olarak belirlenmiştir (Yiğit, 2016).

PANDEMİYE KARŞI MEDİKAL TURİZM İLE İLGİLİ SORUMLULUKLAR

Dünya'da birçok ülkeyi etkisi altına alan pandemilerle mücadele etmek için Dünya'ya ve ülkelere bazı sorumluluklar düşmektedir. Günümüzde koronavirüsten etkilenen Türkiye'nin kurum ve kuruluşlar ile sektörlerinin bazı sorumlulukları vardır (Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, 2019). Bu sorumluluklar, pandemiden etkilenen medikal turizm sektörünü de içermektedir. Buna dayalı olarak Türkiye'de ve Dünya'da alınması gereken sorumluluklar ve politikalar şöyle sıralanabilir;

- i. Turizm sektörü ve sağlık sektörü birlikte hareket edip iş birliği içerisinde olmalıdır.
- ii. Virüsün daha fazla yayılmasını önlemek için uluslararası uçuşlara bir süre ara verilmelidir.
- iii. Salgın sırasında, klinik uygulamalara ve halk sağlığı politikalarına rehberlik etmek için hızlı ve sağlam araştırma önemlidir.
- iv. Yeterli sayıda sağlık personeli istihdamı ve herkesin sağlığa erişimi sağlanmalıdır.
- v. Vatandaşın daha fazla tehlike altına girmemesi için gerektiği zaman bazı işlem ve hareketlere sınırlamalar getirmelidir.
- vi. Günümüzde önemli bir rol oynayan medyanın, ülkelerin imajını olumsuz yönde etkilememesi için doğru bilgilendirmeler yapılmalıdır.
- vii. Doğru ve şeffaf bir şekilde bilgilendirme yapılmalıdır.
- viii. Her ülke durumunu haberleri çarpıtmadan vatandaşa bildirmelidir.
- ix. Ülkeler vatandaşlarını koruyacak önlemler almalıdır.
- x. Vatandaşın daha fazla tehlike altına girmemesi için gerektiği zaman bazı işlem ve hareketlere sınırlamalar getirmelidir (Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı, 2019).
- xi. Pandemi ilan edilmeden önce medikal turizm için ülke değiştiren vatandaşların ülkelere dönüşü uygun bir şekilde sağlanmalıdır.
- xii. Pandemi kontrol altına alındıktan sonra ülkelerin sağlık sistemlerini nasıl yönettikleri ve pandemiyi nasıl kontrol altına aldıklarını göstermesi medikal turizm açısından önem teşkil etmektedir.

Ülkelerin bu sorumluluklarını yerine getirmesi pandemi sürecinde ve pandemi sonrasında kişilerin medikal turizm için verdikleri kararları önemli ölçüde etkileyecektir. Pandemiler dünyadaki birçok ülkeyi etkisi altına alan salgın hastalıklardır. Ülkelerdeki birçok sektörü etkilemektedir. En çok etkilenen sektörlerden birisi ise turizm sektörüdür (Tengilimoğlu, 2020).

Pandemi ilan edilmesiyle birlikte birçok ülke salgının daha fazla yayılmasını önlemek amacıyla ülkeye başka ülkelere giriş çıkış kapatılmaktadır. Bu durum turizm sektörünü olumsuz etkilemektedir. Medikal turizm de pandemi sürdüğü müddetçe bu durumdan etkilenir (Alpago & Alpago, 2020). Medikal turizm için başka ülkeye geçiş yapmayı düşünen kişiler, pandemi ilan edilmesiyse birlikte maddiyat ve konfor açısından düşünmekten çok sağlıklarını riske atmamayı ve ölüm riskini göze almamak için bu düşüncelerinden vazgeçebilmektedirler. Kişiler salgın bulaşma riskini göze almamakla birlikte, ülkelerde belirli yasaklar getirerek kişilerin ülke dışına çıkmasını engellemektedirler.

Ülkeler, pandemi süresi boyunca olumsuz etkilenen medikal turizmi, pandemi sonrası, yaşanan bu durumu fırsata çevirebilirler. Sağlık turizminde hastaların ülke tercihlerini etkileyen faktörlerin başında verilen hizmete olan güven, tesis alt yapısı ve sağlık çalışanlarının genç ve dinamik olmasının yanında yetkinliğinin olması gelmektedir (Tengilimoğlu, 2020). Pandeminin ülkeyi nasıl ve ne kadar etkilediği, ülkedeki sağlık sisteminin pandemiyle nasıl mücadele ettiği kişilerin medikal turizmde ülke seçimini etkileyebilir. Türkiye sağlık sisteminin diğer birçok ülkeye bakarak daha iyi olduğunu koronavirüs pandemisiyle ettiği mücadele de ortaya koymuştur. ABD, İspanya, İtalya gibi gelişmiş ülkeler pandemiden en çok etkilenen ülkeler arasındadırlar. Vaka ve ölüm sayılarına bakıldığında Türkiye'ye oranla çok daha fazla oldukları söylenebilir (Koronavirüs COVID-19 Dünya Haritası, 2020). Salgının

bulaştığı kişi sayısı gün geçtikçe artmasıyla beraber bu ülkelerde sağlık sistemlerinin neredeyse çökme noktasına geldiği, sağlık çalışanlarının, sağlık merkezlerinin artık yeterli gelmediği bilinmektedir. Öyle ki, artık hekimlerin hastalar arasında seçim yapmak zorunda kaldığı bir döneme girmişlerdir (Monella, 2020).

Türkiye'nin gerek virüs ülkede çıkmadan gerekse çıktıktan sonra aldığı tedbirlerle virüsü diğer ülkelere bakarak daha iyi kontrol altına aldığı söylenebilir. Türkiye'deki sağlık sisteminin planlı ve programlı bir şekilde ilerlemesi, sağlık çalışanlarının özverili bir şekilde çalışması, yapılan aşı ve ilaç çalışmaları ve virüsün daha çok yayılmaması için ülkede belirli sınırlamaların gelmesiyle pandemiyle olan mücadelesinde Türkiye'nin sağlığa verdiği önem görülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020). Türkiye'nin bu başarılı mücadelesi sağlık sisteminin diğer ülkelere bakarak çok daha iyi olduğunu göstermektedir. Pandemi sonrası kişiler medikal turizm için ülke seçimi yaparken, pandemi sürecinde Türkiye'nin sağlık sisteminin diğer gelişmiş ülkeler gibi çökme eğilimi göstermeden aksine gün geçtikçe daha iyi sonuçlar ortaya koyduğunu göz önüne alabilirler. Kişiler pandemi süresinde ülkedeki vatandaşlara bile yeterli sağlık imkânı veremeyen ülkeler yerine Türkiye gibi pandemiyle mücadele de daha başarılı olan ülkeleri seçebilirler. Bu mücadelenin başarılı sonuçlar vermesi Türkiye'nin sağlık sisteminin başarısını ortaya koymaktadır. Kişiler bunu göz önüne alarak medikal turizm tercihlerini Türkiye'den yana kullanabilirler (Tenglimoğlu, 2020).

TÜRKİYE'NİN MEDİKAL TURİZM İÇİN SWOT ANALİZİ

SWOT kelimesi İngilizce Strengths (Güçlü), Weaknesses (Zayıf), Opportunities (Fırsat) ve Threats (Tehdit) kelimelerinin kısaltılmış halidir. Türkçede bazen güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit kelimelerinin kısaltılmışı GZFT olarak da kullanılmaktadır (Eriş, 2019).

SWOT analizi, işletmenin iç ve dış faktörleri sistematik olarak karşılaştırabilmesine olanak sağlayan bir ölçüm aracıdır. SWOT analizinde şirketin güçlü yönleri, zayıf yönleri, dış çevreden ve işletmenin içerisinde oluşabilecek fırsatlar ve tehditler listelenir. SWOT analizi işletmenin güçlü ve zayıf yanlarına bakarak dış çevreden gelen fırsat ve tehditleri de belirler. İşletmenin zayıf yönlerine bakılarak dışarıdan gelebilecek tehditler önceden tespit edilmeye çalışılarak, işletmeye zarar vermesi engellenmeye çalışılır. Ayrıca işletmenin güçlü yönlerine bakılarak da dışarıdan ve içeriden oluşabilecek fırsatları değerlendirmek için kapsamlı bir analiz süreci gerekmektedir (Eriş, 2019). Türkiye'de medikal turizmin ne durumda olduğunu, güçlü ve zayıf yönlerin, fırsat ve tehditlerin tespit edilmesi ve bunlar göz önüne alınarak gelişimin ne yönde olması gerektiğini saptamak için SWOT analizi önem arz etmektedir.

Güçlü Yönler

- Türkiye'de salgın hastalıklar çok fazla görülmemektedir.
- Tüm dünyada yaşanan pandemi daha Türkiye'ye gelmeden önce ülkenin hızlı bir şekilde önlemlerini aldığı görülmektedir.
- Türkiye, coğrafi açıdan Orta Doğu, Orta Asya ve Avrupa gibi ülkelerle komşu olması sebebiyle avantajlıdır ve büyük bir kitleye hitap edebilmektedir.
- Türkiye turizm açısından sahip olduğu eşsiz doğal güzellikler, dört mevsiminde yaşadığı iklimi, tarihi yerleri, altyapısının gelişmişliği ve kaliteli konaklama imkanları ile turizm sektörünün gelişmiş olduğu bir ülkedir.
- Ulaşımının kolaylığı, fiyatlarının makul olması ve hizmet alma hızı açısından avantajlıdır.
- Türkiye, JCI tarafından onaylanan, akredite olmuş uygun fiyatlı tıbbi hizmetleri, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırılabilir, yabancı dile sahip sağlık çalışanları ve yabancı doktor çalıştırma olanağı ile sağlık hizmetleri sunmaktadır.
- Kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörün medikal turizme olan artan ilgisiyle beraber sektörün geliştirilmesi için katılımcı bir yaklaşımla çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.
- Türkiye, geçmişten günümüze kadar birçok medeniyete hizmet ettiği için farklı din ve inançlardan insanları cezbetmektedir.
- Ülkede dört mevsiminde yaşanması sebebiyle her mevsime uygun turizm bölgesi mevcuttur (Topuz, 2012; Çapar ve Aslan, 2020).

Zayıf Yönler

- Sektörün gelişmesi için Sağlık Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasındaki iş birliği yetersizdir. İki Bakanlık da birbirlerinden bağımsız çalışmalar yapmaktadırlar.
- Tam bir medikal turizm veri tabanının bulunmaması nedeniyle güvenilir istatistiksel veriler elde edilememiştir.
- Medikal turizm için tanıtım ve pazarlama yetersizdir.
- Ülkedeki terör olayları Türkiye'nin imajını olumsuz etkilemektedir.
- Sağlık çalışanı ve hekim sayısı, kişi başına düşen sağlık harcamaları Avrupa Birliği ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ne kıyasla daha düşüktür.
- Sağlık kurumları, Sağlık Bakanlığı ile gerekli olan veri ve bilgi paylaşımında istenilen ihtimam, gayret ve iş birliği içeriğinde olmamaktadır.
- Komşu ülkelerimizdeki iç savaşlar ve diplomatik uyuşmazlıklar sebebiyle gelen turist sayısı azalmaktadır (Topuz, 2012; Çapar ve Aslan, 2020).

Fırsatlar

- Türkiye'nin pandemiyle olan mücadelesinin birçok Avrupa ülkesine bakarak daha iyi olduğu söylenebilir.
- Türkiye'nin rekabet içerisinde olduğu Güney Doğu Asya Bölgesi'nde salgın riskinin fazla olması Türkiye için bir avantajdır.
- Avrupa'da yaşayan Türk vatandaşları farklı kültür ve dillere sahip olan sağlık çalışanlarının verdiği tıbbi hizmetlerden ziyade, vatandaşı olduğu kendi ülkesinde, güvendikleri, kendi dillerini konuşan, kendi kültürlerinden olan sağlık çalışanlarından hizmet almak istemektedir.
- Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkelerinde artan yaş ortalaması ve sağlık sigorta sistemlerinde yaşanan problemler sebebiyle kişilerin tıbbi hizmetlere ulaşımı zorlaşmıştır.
- Farklı ülkelerdeki sağlık hizmetleri ve kurumları hakkında bilgi edinmek daha kolay ve ucuz hale gelmiştir (Topuz, 2012).

Tehditler

- Farklı ülkelere gelen hastaların bulaşıcı hastalıkları ülkeye yayma ihtimali vardır.
- Yurt dışından gelen hastaların, yurt içindeki hastalara kıyasla ekonomik olarak yararının daha fazla olabilmesinden ötürü, sağlık kurumlarının yurt dışından gelen hastalara daha fazla odaklanıp kendi ülkesindeki hastalara verilen hizmetlerin

kalitesinin düşmesi veya özel sağlık tesislerinin kendi halkına sunduğu hizmetten vazgeçme olasılığı ile tıbbi hizmetlere ulaşımında güçlükler olabilecektir.

- iii. Kaliteli hekim ve sağlık çalışanlarının kamu sektöründen daha fazla gelir elde edebilecekleri özel sektördeki hastane ve sağlık kuruluşlarını seçmelerinden dolayı kamu hastanelerinde kaliteli hekim ve sağlık çalışanının yetersizliği sorunu ortaya çıkabilecektir (Topuz, 2012).

TÜRKİYE’NİN MEDİKAL TURİZM İÇİN HEDEF VE STRATEJİLERİ

Yapılan SWOT analizi sonucu dikkate alınarak Türkiye’de medikal turizmi geliştirebilmek için hedefler ve stratejiler belirlenmelidir.

Hedefler

- Pandemi sonrası Türkiye’deki medikal turizme olan ilginin artması amacıyla;
 - Pandemiyle olan mücadelenin insanlara doğru bir şekilde lanse edilmesi,
 - Sağlık sisteminin planlı ve programlı bir şekilde çalıştığının insanlara gösterilmesi,
 - Türkiye’deki sağlık sistemi sayesinde zorlu süreçleri başarılı bir şekilde atlattığının insanlar tarafından fark edilmesi,
 - Diğer birçok ülkeye bakarak daha iyi bir sisteminin olduğunu bu mücadele sayesinde ispat etmek hedeflenmektedir.
- Türkiye turizm endüstrisi gelirlerinin medikal turizm aracılığıyla artırılması amacıyla;
 - Otelde kalma süresinin uzatılması,
 - Turist başına düşen ortalama harcama düzeyinin yükseltilmesi,
 - Yabancı turistler tarafından sağlanacak olan döviz girdilerinin artırılması,
 - Daha yüksek gelirli turistlerin de ülke turizmine kazandırılması hedeflenmektedir (Topuz, 2012).
- Medikal turizm etkin tanıtım ve pazarlanmasının yapılması amacıyla;
 - Kitleye yönelik değişik tanıtım ve pazarlama stratejileri belirleyebilmek için hitap edilecek hedef ülkelerin ve ürünlerin tespitinin yapılması,
 - Sağlık turizm sektörü için yapılan uluslararası fuar, konferans ve organizasyonlara iştirak edilerek Türkiye’de medikal turizm kapasitesine yönelik iş birlikleri artırılması ile tanıtım ve pazarlamada faaliyet göstermesi,
 - Tanıtma Genel Müdürlüğü ve Tanıtma Fonu Temsilciliği tarafından medikal turizm tanıtımı için bütçe tahsisi ve tanıtımda eşgüdüm sağlanması,
 - Resmi internet sitesi, sosyal medyalar aracılığıyla medikal turizm için belirlenecek paket turlar kapsamında turizm fırsatları bakımından tanıtım yapılması,
 - Türkçe ve İngilizce kesin olmakla birlikte farklı dillerde, hastalara rehberlik edecek, ulaşım, otel konaklaması ve hastaneler hakkında gerçeğe uygun, güncel ve ayrıntılı bilgi vermesini sağlamak için broşürler hazırlanması hedeflenmektedir (Topuz, 2012).
- Medikal turizm seyahat organizasyonunun geliştirilmesi amacıyla;
 - Medikal turizm konusunda uzmanlaşmış olan seyahat acentaları tarafından hedef hastalar, tıp uzmanları, sosyal güvenlik kurumları, özel sağlık sigortaları ile varılan anlaşmalar için teşviklerin sağlanması,
 - Kurumlar arası iş birliği ile oluşturulacak olan “medikal turizm tanıtım ve pazarlama teşvik fonu” aracılığıyla seyahat acentalarının desteklenmesi hedeflenmektedir (Topuz, 2012).
- Medikal turizmin katılımcı bir yaklaşımla geliştirilmesi amacıyla;
 - Sağlık Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında kurulan Sağlık Turizmi Platformu’nu ilgili diğer kurum ve kuruluşların katılımı sağlamak için katılımcı bir şekilde yeniden düzenleme için yasal araştırmalar ve rutin toplantılar düzenlemek,
 - Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TÜİK tarafından Sağlık turizmi veri tabanı oluşturularak güvenilir verilere ulaşabilmek,
 - Yabancı sermayenin medikal turizm endüstrisine daha aktif yatırım yapmasını sağlayacak Yatırım Destekleme ve Tanıtım Ajansı vb. gibi kurumlar tarafından ilişkilerin güçlendirilmesi hedeflenmektedir (Topuz, 2012).

Stratejiler

SWOT analizi dikkate alınarak stratejiler belirlenmelidir. Bunlar;

- Türkiye’nin pandemiyle olan başarılı mücadelesi tüm ülkelere doğru bir şekilde gösterilmelidir.
- Pandemiyle olan mücadele Türkiye’nin sağlık sisteminin, diğer gelişmiş birçok ülkeden daha iyi bir noktada olduğunun ispatı yapılmalıdır.
- Sağlık turizmi alanında daha fazla çalışma yapılmalıdır.
- Ülke, avantajlı fiyatları ve deneyimli doktorların varlığı gibi üstün yönlerini mümkün olduğunca korumalıdır.
- Türkiye’nin farklı ülkelere sağlık hizmeti almak isteyen kişileri çekebilmesi için tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin özenli ve düzenli bir şekilde yapılması gereklidir.
- Sağlık turizmi kapsamında Türkiye’ye gelen hastaların karşılanmasından ayrılış zamanlarına kadar olan süreçlerinde hallerinden memnun olmaları temel amaç olmalıdır.
- Günümüzde sosyal medyanın hizmet satın alma tercihleri üzerinde çok büyük bir etkisi vardır. Bu konu göz önünde bulundurularak sosyal medya araçları dikkatli bir şekilde kullanılmalıdır.
- Hastanedeki kaliteli ve kalifiye çalışan istihdamı, hasta memnuniyeti açısından oldukça önem arz etmektedir.
- Medikal turizm sağlayan kurumlar nitelikli, yabancı dil bilen, farklı kültürlerden bilgilere sahip deneyimli çalışan bulundurmalıdır.
- Standartlaştırma ve akreditasyon ciddiye alınmalıdır. Ulusal ve uluslararası akreditasyon kuruluşlarıyla hizmet standartlarının belirlenmesi ve uygulanması sağlık turizmi başarısı için kilit konulardan biridir.

- Pazarlama çalışmalarına daha çok odaklanılmalıdır. Sağlık turizminde başarı büyük ölçüde pazarlamaya bağlıdır. Yurt dışında pazarlama faaliyetlerine odaklanmasını gerektiren sağlık turizmi çok yönlü ve profesyonel bir pazarlama çalışması gerekmektedir (Barca, Akdeve, & Balay, 2013).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, pandemiyle mücadele de Dünya'nın ve Türkiye'nin ne durumda olduğunu, medikal turizmin bu durumdan nasıl etkilendiğini ve etkileneceğini saptamak amacıyla SWOT analizi yapılarak sonucunda medikal turizmin gelişimi için ne gibi hedef ve stratejiler konulabileceği öneri olarak sunulmuştur.

Dünya tarihi boyunca insanlık birçok pandemiyle karşılaşmıştır. Günümüzde Koronavirüs adlı diğer birçok pandemiden farklı olarak bulaşma riskinin çok fazla olduğu bir pandemiyle karşı karşıya kalmıştır (Alpago & Alpago, 2020). Koronavirüs pandemisiyle mücadele ettiğimiz günümüzde dünyadaki birçok gelişmiş ülkeye bakarak Türkiye'nin daha başarılı bir tablo sergilediği ortadadır (Karakuş, 2020). Gerek pandemi öncesi gerek pandemi sonrası alınan tedbirler ile başarılı bir sağlık sisteminin olması Türkiye'yi diğer ülkelerden daha iyi bir konuma getirmiştir.

Birçok sektör gibi medikal turizmde pandemilerden etkilenmiştir. Salgının daha fazla yayılmasının önüne geçebilmek için alınan tedbirler doğrultusunda ülkelerin çoğuna giriş çıkış yasağı getirilmiştir. Bu durum medikal turizmin etkinliğine olumsuz yansımaktadır. Koronavirüs salgınından başka daha önce Dünya'da hiçbir olay bu denli büyük çapta seyahat kısıtlamasına sebep olmamıştır. Nisan 2020 itibarıyla, tüm dünya destinasyonlarının %96'sı Koronavirüs salgınına önlemeye yönelik seyahat etmeyi kısıtlayan önlemler uygulamıştır (Bahar & İlal, 2020). Kişiler hem kendilerine salgının bulaşma riskini göze almamak için hem de getirilen sınırlamalar doğrultusunda medikal turizm için ülke değiştirmek yerine kendi ülkelerinde kalmayı tercih edebilmektedirler. Dolayısıyla bu durum medikal turizmin yapılması zorlaştırmaktadır.

Pandemi sürecinde yapılması zor olan medikal turizm, pandemi sonrasında ülkelerin pandemiyle nasıl mücadele ettiklerine bağlı olarak olumlu ya da olumsuz etkilenir. Pandemi sürecini başarılı bir şekilde yöneten ülkelerin sağlık sistemlerine güven daha fazla olurken, pandemiden çok fazla etkilenen ülkelerin sağlık sistemine olan güven düşüşe geçebilmektedir. Bu durum kişilerin medikal turizm için seçeneklerini etkileyebilmektedir. Türkiye'nin, diğer ülkelere kıyasla koronavirüsle olan başarılı mücadelesi ve düşük ölüm rakamlarına sahip olması gibi nedenlerle medikal turizmde önemli bir yere gelebilir (Şahan, 2020).

Koronavirüs pandemisiyle, gelişmiş birçok ülkeden daha başarılı bir şekilde mücadele eden Türkiye, pandemi sürecindeki tutumuyla diğer ülkedeki vatandaşlara güven aşılayabilmektedir. Bu da diğer ülkelerdeki insanların medikal turizmde Türkiye'yi seçmeleri için önemli bir neden oluşturmaktadır (Tengilimoğlu, 2020).

Bunun sonucunda, Türkiye şu an dünyayı ve ülkeyi olumsuz etkileyen pandemiyle olan mücadelesine aynı özveriyle, yılmadan devam etmelidir. Sağlık sistemindeki eksiklikleri dikkate alarak onları geliştirme çabasında olmalıdır. Bu geliştirme çabalarıyla birlikte pandemiyle mücadelesindeki başarılı gidişatı sağlık sektöründe yaptığı çalışmalarla desteklemelidir. Verdiği başarılı mücadelenin medikal turizm açısından daha fazla tercih edilmek gibi olumlu dönüşlerinin olabilmesi için sağlık sisteminin pazarlamasını, tanıtımlarını daha fazla yaparak insanlar tarafından duyulmasını sağlamalıdır. Türkiye koronavirüs pandemisindeki başarısını sürdürür ise pandemi sonrası, doğru stratejiler kullanarak medikal turizm sektöründe daha iyi yerlere gelecektir.

KAYNAKLAR

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 7-21.
- Akbolat, M., & Deniz, N. G. (2017). Türkiye'de Medikal Turizmin Gelişimi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. *Uluslararası Global Turizm Dergisi*, 1(2): 123-139.
- Aksoy, C., & Yılmaz, S. (2019). Sağlık Turistlerinin Hastaneleri Tercih Etme Kriterleri: Yönetici Görüşleri. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 27-39.
- Alpago, H. & Alpago, D. O. (2020). Koronavirüs Salgınının Sosyoekonomik Sonuçları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8): 99-114.
- Atila, S. Vebadan Koronavirüse Dünya Tarihini Değiştiren Pandemi Hastalıkları. Erişim: 14 Nisan 2020, Medyascope: <https://medyascope.tv/2020/03/19/vebadan-koronaviruse-dunya-tarihini-degistiren-pandemik-hastaliklar> adresinden alındı.
- Aydın, D., Aypek, N., Aktepe, C., Şahbaz, R. P., & Arslan, S. (2011). Türkiye'de Medikal Turizmin Geleceği. Ankara.
- Bahar, O. & İlal, N. Ç. (2020). Koronavirüsün (Covid-19) Turizm Sektörü Üzerindeki Ekonomik Etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1): 108-122.
- Barca, M., Akdeve, E., & Balay, İ. G. (2013). Türkiye Sağlık Turizm Sektörünün Analizi ve Strateji Önerileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 64-92.
- Bıyan, N. A., Aybaraz, E., & Koç, E. (2018). Medikal Turizmde Duygusal Zeka Ve Kültürel Duyarlılık. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı: 52-70.
- Bulaşıcı Hastalıklar ile Mücadele Rehberi. Erişim:19 Nisan 2020, T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü: <https://hsgm.saglik.gov.tr/dosya/mevzuat/genelge/Bulasici-Hastaliklar-ile-Mucadele-Rehberi-Genelgesi-2017-11.pdf> adresinden alındı.
- Bulut, A., & Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 45-62.
- COVID-19 (Yeni Koronavirüs Hastalığı) Nedir? Erişim: 14 Nisan 2020, COVID-19 Yeni Koronavirüs Hastalığı: <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir> adresinden alındı.
- Çapar H, Aslan O. (2020). Factors affecting destination choice in medical tourism. *Int J Travel Med Glob Health*, 8(2):80-88. doi:10.34172/ijtmgh.2020.13.
- Dağlı, O. (2020). Koronavirüs Salgını ve Çin-Afrika İlişkilerine Olası Etkileri. AFAM, Afrika Araştırmacıları Derneği, İstanbul.
- Edinsel, S., & Adıgüzel, O. (2014). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yılda Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2): 167-190.
- Erbil, Ö. Pandemi Tarihi. Erişim: 12 Nisan 2020, Hürriyet.com: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/pandemi-tarihi-41473163> adresinden alındı.

- Eriş, H. (2019). Şanlıurfa Sağlık Turizmi Swot Analizi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(71): 1278-1298.
- İçöz, O. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları. Journal of Yaşar University, 4(14): 2257-2279.
- Karakuş, A. (2020). Sağlık Turizmi Artacak. Erişim: 2020 Milliyet: <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/abdullah-karakus/saglik-turizmi-artacak-6202935> adresinden alındı.
- Kaya, S., Yıldırım, H. H., Karsavuran, S., & Özer, Ö. (2013). Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu 2013. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Koronavirüs COVID-19 Dünya Haritası. Erişim: 9 Mayıs 2020, T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi: <https://corona.cbddo.gov.tr/> adresinden alındı.
- Kördeve, M. K. (2016). Sağlık Turizmine Genel Bir Bakış ve Türkiye'nin Sağlık Turizmindeki Yeri. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 2(1): 123-139.
- Kurtuluş, S. A., Gün, İ., & Aslan, Ö. (2018). Bütünleşik Swot-Ahp Analizi: Türkiye Sağlık Turizmi Uygulaması. International Social Sciences Journal, 4(23): 4716-4730.
- Monello, L. M. (2020). İtalyan doktorlar Covid-19 vakalarında ayırma zorlanıyor: 'Durumu kritik olanlar gözden çıkarılıyor'. Erişim: Nisan 2020. Euronews: <https://tr.euronews.com/2020/03/13/italyada-doktorlar-hasta-secmek-zorunda-kaliyor-yasama-ihhtimali-yukse-olanlar-ocelikli> adresinden alındı.
- Özer, Ö., & Songür, C. (2012). Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7): 69-81.
- Pandemi. Erişim: 12 Nisan 2020, Vikipedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandemi> adresinden alındı.
- Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı (2019). T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Sağlık Turizmi Genel Bilgi. Erişim: 15 Nisan 2020, Sağlık Turizmi Derneği: <http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi> adresinden alındı.
- Soysal, A. (2017). Sağlık Turizmi: Tehdit ve Fırsatlar Bağlamında Türkiye Açısından Bir Durum Değerlendirmesi. Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2: 169-187.
- Şahan, F. (2020). Türkiye Sağlık Turizminde Bir Numara Olacak. Erişim: Nisan 2020. Yeni Şafak: <https://www.yenisafak.com/koronavirus/turkiye-saglik-turizminde-bir-numara-olacak-3536401> adresinden alındı.
- Şahbaz, R. P., Akdu, U., & Akdu, S. (2012). Türkiye'de Medikal Turizm Uygulamaları; İstanbul ve Ankara Örneği. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(27): 267-296.
- T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2020). Ülkemizin maruz kaldığı virüs tehdidinin en kısa sürede bertaraf edilmesi için devlet olarak tüm imkânlarımızı seferber ettik. Erişim: 2020. T.C. Cumhurbaşkanlığı: <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/117037/-ulkemizin-maruz-kaldigi-virus-tehdidinin-en-kisa-surede-bertaraf-edilmesi-icin-devlet-olarak-tum-ink-nlarimizi-seferber-ettik-> adresinden alındı.
- Tengilimoğlu, D. (2020). Covid-19'un Türk Sağlık Turizmine Etkisi. Erişim: 2020. Haberler.com: <https://www.haberler.com/covid-19-un-turk-saglik-turizmine-etkisi-13138134-haberi/> adresinden alındı.
- Topuz, N. (2012). Türkiye'de Sağlık (Medikal) Turizmi Stratejisi 2023, , (Uzmanlık Tezi). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Türkiye'de 2020 Koronavirüs Pandemisi. Erişim: 17 Nisan 2020, Vikipedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_2020_koronavir%C3%BCs_pandemisi adresinden alındı.
- TÜRSAB Sağlık Turizmi Raporu. Erişim: 18 Nisan 2020, www.tursab.org.tr/dosya/12186/saglikturizmiraporu_12186_5485299.pdf adresinden alındı.
- Wang, F.-S., & Zhang, C. (2020). 2019-nCoV salgını kontrol etmek için ne yapmalı? Lancet (Londra, İngiltere), 391-393.
- Yıldırım, H. H., & Altunkaya, Ü. (2006). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Potansiyeli ve Güçlükler. Erişim: 14 Nisan 2020, <https://docplayer.biz.tr/2154695-Turkiye-nin-saglik-turizmi-potansiyeli-ve-guclukler-turkiye-nin-saglik-turizmi-potansiyeli-ve-guclukler-dr-hasan-huseyin-yildirim-umran-altunkaya.html> adresinden alındı.
- Yiğit, V. (2016). Kamu Hastanelerinde Medikal Turizminin Gelişimini Etkileyen Faktörler. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7(15): 107-119.